

közeljövőben válik aktuális valósággá), továbbá szó esik a nyelvtanárok szakmai egyesületeiről.

A legrövidebb, ötödik (E) fejezet a német-országi idegennyelv-oktatás történetéről ad összefoglaló képet.

A kötet végén regiszter igyekezne megkönnyíteni az olvasó gyorsabb tájékozódását, bár ennek koncepciója vitatható. Az egyes címszavak után ugyanis nem az oldalszám, hanem csupán a fejezetszám szerepel, így — tekintve, hogy végeredményben jóformán minden mindegy —, a legtöbb címszó kapcsán (mivel utánuk jócskán sorakoznak a fejezetszámok) szinte végig kellene olvasni a teljes (kis híján 500 oldalas) művet. Pl.: a *Grammatik* után nem kevesebb, mint 50 fejezetre történik utalás, de akár olyan nem éppen centrális fogalmakat keresve is, mint mondjuk a *Wirtschaft*, 31 fejezetet kellene átböngészniük. Helyes szerkesztési elvként értékelhető viszont az, hogy a szakirodalom felsorolására az illető alpontok után kerül sor, így az olvasó azonnal tudja, mely kérdésekhez melyik publikációban talál kiegészítő tudnivalókat.

Összegezve feltétlenül kiemelendő, hogy a kötet szerkesztői tekintélyes feladatra vállalkoztak, amelyet tiszteletre méltó szakmai színvonalon valósítottak meg, tudományos ismeretek, gyakorlati módszerek, eljárások, nézetek, szerteágazó tények és előremutató perspektívák gazdag tárházát nyújtva — mindezt ráadásul áttekinthető tagolással, jól olvasható nyelvvezetél/stilussal kifejtve.

Tübingen: Francke Verlag 1989 (= UTB für Wissenschaft: Große Reihe), 495 p.

DR. FÖLDES CSABA

Szabó G. Mária szerk.:

AZ EGÉSZ NAPOS NEVELÉS TAPASZTALATAI

„Mikor tudunk már végre túllépni azon a megközelítésen, hogy megfogalmazni egy problémát, létrehozni egy munkacsoportot, rendezni egy *tanácskozást* és mintegy „megoldásként” megfogalmazni egy ajánlást?” — tesszük fel egyre gyakrabban magunknak a kérdést tanári szobában, nevelési értekezleten, szakmai megbeszélésen.

A tanácskozások, konferenciák céljukat, eredményességüket, „gyakorlatközelségüket” tekintve természetesen sokféleképpen lehetnek.

Recenziókban egy minden bizonnyal érdeklődésre számot tartó „rendhagyó tudományos ülésre” szeretnénk felhívni a figyelmet. Teszszük ezt annak kapcsán, hogy a közelmúltban napvilágot látott egy kétnapos rendezvény írásos anyaga: „Az egész napos nevelés tapasztalatai” címmel.

A kötet szerkezete a plenáris, illetve a szekciósrendszerek rendjét követi. A bevezető előadások a napközi nevelés és a napközi gyakorlati képzés elméleti kérdéseit taglalva több oldalról rávilágítanak a *tanárképzés — az oktatásirányítás* — és a *gyakorlat* egymástól elválaszthatatlan összefonódására, kölcsönös egymásrautaltságára. Olyanfajta megközelítés ez, amiről egyetlen pedagógiai probléma elemzése esetén sem mondhatnánk le!

A figyelemfelkeltés igényével a plenáris előadások címét közreadjuk: A hazai napközi nevelés és a 15 éves napközi gyakorlati képzés néhány jellemzője; A 15 éves napközi otthoni nevelési gyakorlat tartalma a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán; Tanórán kívüli nevelés helyzete hazánkban és néhány európai országban; Az értelmileg vagy érzelmileg — valamilyen oknál fogva — lassabban haladó tanulók fejlesztési programjáról; Rózsa Éva munkájának méltatása. (11—52. old.)

A tanácskozás első szekciójának — A napközi gyakorlati képzés tapasztalatai — az volt a feladata, hogy elemezze a napközi otthoni gyakorlat problémáit, összegezze értékeit, és vázolja a további tennivalókat a képzés hatékonysága érdekében. (56—9. old.)

A „Velük együtt, értük — új utak keresése az egész napos nevelésben” című második szekcióban elhangzott korreferátumok három blokkba csoportosíthatók: a személyiségfejlesztés fontossága, a differenciált foglalkoztatás szükségessége és eredményei; a napközi otthoni tehetséggondozás lehetőségei; a napközi nevelőmunka egy-egy területén szerzett tapasztalatok, kísérletek. (97—184. old.)

A harmadik szekciónak „A napközi szaktanácsadók tapasztalatai és elvárásai a korszerű tanárképzéstől” címet adták a szervezők. Az itt folyó munka sokszínűségét néhány korreferátumi témával szeretnénk érzékeltetni: meditáció a pedagógusképzés fejlesztéséről; a szakfelügyelők, a szaktanácsadók és a szakszervezetek közös tevékenységének és az igazgató irányító tevékenységének a helyi egész napos rendszerben; a napközi munkaközösségek szerepe a továbbképzésben; a munkaközösségek üzemeltetési tevékenysége. (187—237. old.)

A közreadott írások több mint félszáz szerző — gyakorló pedagógus, szaktanácsadó, főiskolai oktató és tudományos kutató — együttes erőfeszítésével készült el, hogy a közel két évtizede folyó közös útkereső kutató-fejlesztő gyakorlati pedagógiai munka eredményeit összegyezték. Ennek ellenére a kötet nem egyszerű „számadás”, az eddigi eredmények számbavétele és közreadása, hanem ennél sokkal több.

Nevezetesen: *orientálja* a pedagógiai kutatókat abban, hogy figyelmüket fordítsák az egész napos nevelés további elméleti vizsgálataira, a meglévő értékes tapasztalatok tudó-

mányos igényű összegzésére. *Felbívja* a pedagógusképző intézmények oktatóinak, szakvezetőinek figyelmét arra, hogy a képzés során a pedagógussá válás elősegítésére a hallgatókat elsősorban a gyakorlati tapasztalatokból kiindulva szükséges a konkrét pedagógiai tevékenységbe bevezetni.

Megerősíti az igényes szaktanácsadói munka jelentőségét, fontosságát; ösztönzést ad annak korszerűsítésére.

Segítséget nyújt a közoktatás helyi irányítóinak, az iskolavezetőknek az egész napos nevelés újraértelmezéséhez, és végül — de nem utolsósorban — minden bizonnyal *kedvet ébreszt* a pályakezdő kollégákban a napközi, az iskolaonthoni munka élethivatásul választásában.

Mindezek jelentőségét azért hangsúlyozzuk, mert mint egyik szerző írja:

„Az utóbbi években a szaksajtóban megjelent publikációk és a közzétett információk erős kritikával bírálták az egész napos nevelést és ennek egyik szervezeti formáját, a napközit. Ez sokat ártott a napközi amúgy is hiányos presztízisének...” (192. old.)

Presztízs. A napközi presztízs. A napközis nevelők presztízs. Kitől várhatjuk el, hogy tegyenek ezért, hogy higgyenek a javítás lehetőségében? Minden bizonnyal elsősorban magától a napköziben, iskolaonthonban dolgozó nevelőtől. Mint egyikük írja:

„A gyakorlat által felvetett új és újabb problémák megoldása — a hallgatók és tanulók érdekében — az egyre népesebb napközis rétegtől még *alaposabb felkészültséget* e réteg érdekeiért *barcosabb kiállást, összefogást* kíván véleményünk szerint.” (39. old.)

(Érdemes újra és újra elolvasnunk a kötet mottóját választott Eötvös József-idezetet: „Hogy tevékenységünknek sikere legyen, ahhoz mindennekelőtt az szükséges, hogy cselekedeteink fontosságáról meg legyünk győződve.”)

Mi lehet ehhez az első lépés? Talán az, amit Szabó G. Mária, a kötet szerkesztője előadásában megfogalmazott:

„Javasoljuk, hogy nagyobb elismerést kapjon a vezetés minden szintjén a napközis munka. Ennek érdekében a tömegkommunikáció is mutassa be a kiemelkedően dolgozó napközis vezetőket, a jó és otthonos légkörű iskolaonthonokat, napköziket, segítse terjesztetni a jó megoldásokat, eljárásmódokat és az élményt nyújtó gyermeki öntevékeny munkaformákat.” (22. old.)

Valóban elgondolkodtató: kell-e ehhez valamilyen központi intézkedésre, valamilyen rendeltetire vagy valami külön anyagi fedezetre várnunk?

— A választ bizonyára mindenki könnyen megfogalmazza.

A könyv átfogó jellege miatt az egyes fejezetek különböző mélységben és minőségben

elemzik a felvetett kérdéseket. Az írások tartalmukban széles skálán mozognak, megszámlálhatatlanul sok pedagógiai problémát felvetve. Mi bennük a közös, mi az, ami összeköti ezeket az írásokat? Úgy hiszem, a gyermekszertetet, az *egész napot iskolában töltő gyermekért érzett felelősség*.

A fenti állítás hitelesítésére álljon itt néhány idézet: „Színes, vidám, programokban gazdag tevékenységre van szüksége a napközi otthonnak ahhoz, hogy ellássa nevelési-oktatási feladatait, fejlessze a személyiséget, felzárkóztassa a lemaradottakat, felkutassa a tehetségeket... Hogy mindez teljesüljön, olyan nevelőgárdára van szükség, akik nagyon szeretik a gyerekeket, akiknél a figyelem központjában mindig a gyerek áll.” (71. old.)

„Munkánk nem látványos, a hétköznapi tartalma, nyugalma adja meg értékét. Követlenségünk sok változatos tevékenységre ad lehetőséget. Eppen emiatt jobban kell ügyelnünk arra, hogy a *gyerekek szabadsága*, akarat is kellőképpen érvényesüljön.”

„Az egész napos rendszerben működtetett sokféle és változatos tevékenységgel nem túlterhelni akarjuk a *gyerekeket*, hanem alkalmat kívánunk teremteni a bennük rejlő lehetőségek kibontakoztatására.” (101. old.)

„Az a pedagógus, aki elkötelezte magát a *gyerekek* nevelésének ügyével, meg kell találja a drágaköveket minden gyermekben.” (108. old.)

„Legnevezetesebb és legmaradandóbb élményeim közé tartozik, amikor együtt tudtam lélegezni diákjaimmal.” (133. old.)

A kötet értékeit hosszan sorolhatnánk. Bizonyára azonban minden olvasó más-más talál benne fontosnak, követendőnek, mindenki Egy azonban biztos: segít abban, hogy az számára más jelent ez a tapasztalatgyűjtemény. „egész napot” gyerekekkel töltő pedagógusok a napközit: „Ne tekintsek kényszermegoldásnak vagy ugródeszkának, hanem lássák meg benne a nevelés nagyobb lehetőségeit, a munka igazi szépségét és örömet is, amit a gyerekek mosolyukkal, ragaszkodásukkal, szeretetükkel és kitárulkozásukkal igazán a napköziben fejtenek ki.” (203. old.)

Összegzésül egy könyvismertetésben talán szokatlanul hosszú idézet szeretnék közreadni. De úgy vélem: Kereszt Zsuzsa alábbi sorait mindannyiunknak érdemes végiggondolni: „... földcsuszamlást élünk át az oktatásügyben (is).”

A társadalmi-politikai értékválság az értékörzésre, átöröklésre hivatott iskolában elemi hatásként érzékelhető. A *válság azonban tisztulási folyamattá alakítható*.

Ebben a folyamatban biztosan megőrzendő mindaz, amit az egész napos nevelés életfeltételekbeli „középkora és szellemi virágkora”

adott az általános iskolának: a csoportlétkör, a társas kapcsolatok alakításának, a tanulás-szervezés, a szabadidő-tevékenységek szervezésének módszereit.” (44. old.)

Végül — bár egy recenzió írója nem illetékes, mégis megteszi — minden olvasó ne-

vében köszönöm a szerzőknek és Szabó G. Mária szerkesztőnek, hogy ezt a könyvet a kezünkbe vehetjük.

(Tudományos ülés 1988. szept. 30.—okt. 1. Szeged.)

DR. FARKAS KATALIN

KÖNYVAJÁNLÁSAINK

Elsőnek a Göncöl Kiadó (Bp. XI., Antal János u. 3.) új kötetét ajánlanánk kollégáink szíves figyelmébe. A mű *Hevesi Lajos Jelky András kalandjai* című ifjúsági regénye, mely ajánlott irodalomná lépett elő általános iskoláinkban. A segítő szándékért a kiadó, hogy hozzáférhetővé tette tanulóink számára ezt a kötetet, méltán dicsérhető, azért meg különösképpen, hogy igazi érték közvetítésére vállalkozott. Ez a kitűnő regény nem véletlenül élt meg eddig több mint tíz kiadást, és az sem merő véletlen, hogy több nyelvre is lefordították. A bajai szabólegény élete, mely harminchárom fantasztikus fejezetet át tárul elénk a regény lapjain, ugyancsak bővelkedik izgalmas, magával ragadó fordulatokban, kielégítve ezáltal — s bátran hozzátéhetjük, hogy igényesen — ifjúságunk kaland iránti olvasmányéhségét. Az egész világot bejáró főhős, aki még Batáviába is eljut, és sok hasonló, egzotikus tájra, könnyedén belopja majd magát ifjú olvasóink szívébe, mert szorult és elképesztő helyzeteiből a népmesei hősök imponáló leleményességével és agyafúrtságával vágja ki magát. Fokozza a műélvezetet a könyv remek stílusa, lebilincselő nyelvezete és finom humora is.

A klasszikussá vált ifjúsági regény szerzője, *Hevesi Lajos* (1843—1910) újság- és ifjúsági íróként két lapnál is dolgozott: a *Borsszem Jankónál* és a *Pester Lloyd*-nál. Sőt több éven át német nyelvű ifjúsági folyóiratot is szerkesztett, melyet jórészt saját maga írt. Mindez egyértelműen bizonyítja, hogy a szerző ugyancsak jól ismeri az ifjúság érzés- és gondolatvilágát, gyakorlott és remek tollforgató. Emellett kitűnően tudja élményesíteni írásait, hisz maga is, akárcsak hőse, sokat utazott. A személyes útiélmények hitelesítő ereje így átsüt Jelky András érdekfeszítő történetén is, amelyet most a Göncöl Kiadó jóvoltából ugyanolyan élvezettel vehet kezébe az olvasó, akárcsak 1872-ben, amikor először látott napvilágot „*Jelky András bajai fiú rendkívüli kalandjai ötödfél világországban*”.

A közelgő karácsonyi ünnepek alkalmával jó szívvel ajánlhatjuk tehát e kötetet szülőknak és gyerekeknek egyaránt. Ára: 125 forint.

A másik könyv, amely ugyancsak az iskolák közérdekklődésére tarthat számot, *Fűzfa Balázs A remény pedagógiája* című kötete, amely tulajdonképpen a szerző — három alkalommal is folytatott — beszélgetéseit tartalmazza *Zsolnai Józseffel*, a közismert pedagógiai kutatóval, valamint szociológus-közgazdász fiával, *Zsolnai Lászlóval*. Az 1987-ben megjelent *Mi a baj a pedagógiával?* című könyvük óta a két név már szinte fogalomná, illetve szimbólummá vált a pedagógiában és az iskolai gyakorlatban. Ennek a Zsolnai-jelenségnek igyekszik a nyomába szegődni ez az ízléses kis könyvecske. Így első kézből szembesülhetünk egy kiutat jelölő pedagógiai program kidolgozóinak érvanyagával, hiteles indoklásaival, pedagógiai-iskolai gyakorlatunkról alkotott nézeteivel. Hogy ez mennyire fontos, hogy a rendszerváltás szellemében megújítandó és önállóvá váló iskolák minél több valós alternatív programot ismerjenek meg, annak nagyon is tudatában van a kiadó *Vas Megyei Pedagógiai*